سەردەمی جەنگ یان سەردەمی لاسایکرنەوە؟.. سەدیق سەعید وەندزی

لەمانی سەردەمی جەنگ، سەرگوزستەی خەزانێك دەگێڕنەوە، كە هەر لە كچۆكەوە بگرە، تا شێوی ناوخە و دواتریش، قوربانی زەر دەدەن و منداڵەكانیان ون دەبن و هەریەك لە باوك و دایك و كوڕكەش، چارنووسێكی نادیار دەیانگرێتەوە. بەگومان تیمەی ئەو لەمانە وەك هەوداو، لەژێر كاریگەریەتی و لاسایكرنەوەی لەمانی (دەو بەهمەن) نووسراوە. بەوام وایە، نووسەری لەمانەكە دەو بەهمەنی خوێنبەتەوە، چونكە هاوچوون و نزیكیەكی زەر لە نێوان هەردوو لەمانەكە، لە كەسایەتی و هەوداو و وێنەو گێڕانەوەكان بووندا هەیە. بەگومان ئاسایە هەوداوەك وەك تیمەی نووسینی دەقەك، لە زەرتر لە تەكستەكدا لەنگبداتەوە و بەرجەستە بكرێت، وەلە كاتە وردەكاری ئەو هەوداوە، هەنە هاوشێوە دەبن، بە جۆرێك كە نزیكییەكی زەر لە نێوان هەردوو تیمەی دەقەكە هەبێت، ئەوا هیچ گومانی تێدا نییە، ئەمە دەبێتە جۆرێك لەلاسایكردنەوەو كۆپیكرنی خیاڵ و بیرەكەی نووسەرانی دیكە و داشتنەویان، لە فۆرمێكی كەمێك جیاوازدا، وەك ئەوەی لە لەمانی سەردەمی جەنگدا دەبینرێت، هەوداوێك بە تایبەتی هەوداوی سیاسی و نەتەوەیی، بەو پێیەی ئەمە هەمیشە لە نێو نەهامەتی وكارەساتەكان ژیاوین، دەكرە بەرجەستە بكرێت و لە هەوبەرە گشتییەكەیدا، بەهام سەرلە نوێ گبەَانەوەی ئەو هەوداوانە، بە كەمێك گێڕانكاریی و دەستكارییەوە، نابێتە هەی ئەوەی كاریگەریەتی و ئاستی لاسایكرنەوەی دەقی دووەم لە هی یەكەم جیابكاتەوە. لەرەدا بە كورتی لە بارەی لەمانی سەردەمی جەنگ هەوەستێك دەكەین.

تیمە لە لەمانی دەو بەهمەن و سەردەمی جەنگدا:

سەردەمی جەنگ، لە سەر زاری سەردەم فریدونەوە، هەوداوەكانی هەژگاری شێوی ناوخە دەگێڕنەوە. گەرچی سەردەم دوای كۆتایی لە دایك دەبێت، بەگومان شێوی ناوخەش لە نێوان ساڵانی 1994 _1998 لە باشووری كوردستان هەویدا، كچی سەردەم وەك گواهیدەرێك بە سەر هەوداوەكانەوە دەردەكەوێت. بنووسی لەمان، لەرەدا لەچاوی زەمانی هەوداوە مەژووییەكانی بە زەمانی تەمانی سەردەم ودواتریش نەكردووە، ئەمە وەرای ئەوەی لەمانووس باس لە شێوی براكوژی یەكەم و دووەم دەكات، لە كاتێكدا شێوی براكوژی لە كوردستاندا، یەك

قناغ و سەردەم بوو، ئاگاریش لە براکوژی دووەم مەبەستی ئاوە بێت، دیسانەوە دروست دەبێتەوە، ئەوا کارەکە نابێ بە ناو نەمانووس باسی بکات. سەردەم کوری فریدون بورهانە، بورهان ئەسعەدی باوکی، دوو کوڕی دیکەی پێشتر هەبوونە و تەمەنیان لە نێوان شەش ساڵی و دوو ساڵی دابوونە و هەردوو کوڕەکەی لە کچەوکەدا ون دەبن و پاشان ئەم دوو کوڕە (هەقاڵ و کامەران) لەلایەن دوو خزانی دیکەوە هەڵدەگیرێنەوە. نازداری خوشکیشیان، بەوەداوی ئوتومبێل کچی دوایی دەکات. ونبوونی ئەم دوو کوڕە، بریندکی گەورە لە سەر دڵی ئاو دایك وباوکە فریدون و ئامینە ڕەستم جەدەت و سەرەنجام باوکیان بەو دڵخۆشە لە چاوەڕوانی شادبوونەوەی بە هەروو کوڕەکەیی و مەرگی نازداری کچی دەمرێت. سەردەمیش، دوای دابڕانی بە ماوەیەك و چوونی بە شاری ماد باکوور، پاش چەند ساڵ ئەحمەد بورهانی مامی دەدەزێتەوە و پاشانیش دەگەڕێتەوە لای دایکی و بە نائومێدییەوە ژیان دەکات و لە چاوەڕوانی ئاوە دایە، فریشتەی مەرگ بێت و ڕوحی بکەشێت. لەو ڕەمانەدا، دوو حزبی (سارد) و (گەرم) بوونیان هەیە، لە ڕەمانی دەو بەهەمنیشدا، کە پێنج ساڵ بەرلەو ڕەمانە چاپ و باوکراوەتەوە، حزبی (ئەی) و (بی) هەن. ڕەمانی دەو بەهەمن، باسی ڕۆژگاری شەی ناوخە و کارەساتی سی و یەکی ئاب و ئاوارەبوونی حزبی ئەی بە سنوور دەکات، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، دیسانەوە ەوداوی شەی ناوخە و و هاوکات گرتنی شاری ماد باشوور، لەلایەن حزبی گەرم و دەرچوون و ئابوقەدانییان لە سەر سنوور دەکات و دواتریش هەزی حزبی سارد، لە سەر سنوور بە هەڵەوە دەگەنەوە و شارەکەیان ئازاد دەکەن، کە بەگومان ەوداوەکان لەڕەدا، سی و یەکی ئاب و چوونی هەزەکانی یەکەتی بە سەر سنوور و پاشان گەردەلوولی تەن. لە ڕەمانی دەو بەهەندا، برایەك لە حزبی ئەی بە دەستی براکەی لە حزبی بی دەکوژرێت، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، هەقاڵی برازا، بەدەستی ئەحمەد بورهانی مامی دەکوژرێت، واتا هەمان دیمەن لە ڕەگی خوێن و خزمایەتی دووبارە بەتەوە. لە ڕەمانی دەو بەهەندا، پیرەمەردەك لە کەی پێنج کوڕ، چواریان لە دەست دەدات و دەبنە قوربانی شەی ناوخە و بە تاسەوە، بە دوای کوڕەکەی دیکەیدا سەردانی شارەکەی دیکەی ژێر دەسەاتی حزبی نەیار دەکات، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، فریدونی باوکی سەردەم، دوو کوڕی لە کچەوکەدا لە ون دەبن و سەردەمیش بە نهێنی دەواتە شاری ماد باکوور و دوای ئاوەی فریدونی باوکی بە سەراغی دەچێت و پێی دەڵێن کوڕەکەت نەماوە، دەمرێت. لە ڕەمانی دەو بەهەندا، بەشکی گەانەوەکان لە ڕەگەی نامەوە دەخرێنەوو، لە سەردەمی جەنگیشدا، دیسانەوە دوو نامە لە نێوان ئەحمەد بورهان و سەردەمی برازای

ئاوگۆ دەکرێن. لە ڕەمانی دەو بەهەندا، دیمەنەکانی بازگە، سەر سنوور، گرتن و زیندانیکردن، وێنە و ناسنامە و کەپی بوونیان هەیە، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، هەمان ئەو دیمەنانە بە گۆڕانەوەیەکی دیکە دووبارە بوونەتەوە، بە تایبەتیش کاتێ سەردەم لە کاتی چوونی بۆشاری ماد باکوور، لەلایەن یاساوەکانی بازگەکوە دەگیرێت و دەبردرێتە لای ئەحمەد بورهانی مامی، ئەویش دەیناسێتەوە. سەیر لەوەدایە، دوای چەند ساڵ دابڕانی ئەو مام و برازایە لە یەکتری، زۆر بە ئاسانی ئەحمەد بورهان سەردەمکی برازای دەناسێتەوە، لە کاتێکدا لە تەمەنی نزیك بە شەش ساڵییەوە، دوای ئەوەی ئاشکرا دەبێت سیخوڕی بەحزبەکەی تر دەکات، ماد باشوور جێدەهێڵێت. گاڵتەجاری لەو شەوەیە، کە کەسێك دوای چەند ساڵ منداڵێك بە گەورەیی بناسێتەوە، تەنها لای ئەو نەوە خەبەشتەزانە هەیە، کە هەموو تەقەلایەك دەدەن ببنە ڕەماننووس، کەچی ناتوانن تەکستێك بنووسن سنووری ڕەمان ببەزێنێت، یاخو ڕەمانێك دەنووسن، بە ئاگا لەوەی پێشی ئەوان، کەسانی بە تواناتر و ڕەماننووسی دیارتر نووسیویانە.

ناوی کارەکتەرەکان لە هەردوو ڕەمانەکەدا:_
هەبەتە ناونان پرسەیەکی گشتییەوە دەشێ هەزاران کەس ناویان هاوماناو وەك یەکتری بێت، بەڵام نابێ ئەوەمان بیربچێت کە ناو، شوناسەکە بە ناسینەوەی هەر مرۆڤێك لە ئاستێ کەسی و کەمایەتی و ناسنامەیەکەیدا، لەڕووەش دەکرێ لە دوو ڕەماندا، ناوی کارەکتەرێك یان دوو کارەکتەر، وەك یەك و هاوشێوەبن، بەڵام کاتێ ناوەی کارەکتەرەکان، لە ڕەمانی دووەمدا، هاوشێوەی کارەکتەری ڕەمانەکەی پێشووە، ئەوا جگە لەلاساییکردنەوە هیچی تر؟ لە ڕەمانی دووهەمەندا، کە شەش ساڵ، بەرلەو ڕەمانەی ئامیار محەمەد بەاوکراوەتەوە، ئەم کارەکتەرانە هەن:( ) ( ) ( )

خەیان دەبینرێت. ئەم وەرای ئەوەی کە لەو نەوەندەوە، خەڵکی ئاسایش کراوەتەو قوربانی وەک شوفێری ئەو ئوتومبێلەی خەڵك بە کرێ دەگوازتەوە، یاخود لە ڕەمانی دەو بەهەندا، بارامی سالێ بەراز، ڕەمی سیخورێك لە نێو حزبەکەی بە حزبی بەرانبەر دەبینێت، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، ئەحمەد بورهان، هەمان ڕەمە و ئەرکی هەیە. ئەم وەرای ئەوەی کە لە ڕەمانی دەو بەهەندا، باسی دیاریکردنی سنووری دوو ئیدارەیی وەك دەرهاوشتەی شەڕی ناوخۆ دەکرێت، لە ڕەمانی سەردەمی جەنگیشدا، هەمان وەسف دووبارە بەتەوە.

چەند هەڵەیەك لە ڕەمانی سەردەمی جەنگدا:_
بەگومان زمانی دەربڕین و گوزارشتکردن، وەسف و وێنای ڕووداوەکان لەو ڕەمانەدا، لەو پەڕی ناهونەریی و بە هەزی دایە، کە دەریدەخات نووسەری ڕەمانەکە، چەند هەژار و پەرپووتە لە ڕووی زمانی نووسینی ڕەمانەوە، کە هونەرکاریی و وردەکارییەکی یەکجار زەری دەوێت. لەو سەنگەیشەوە لە پەراوێزی زمانی نووسینی ڕەمانەکەوە، نووسەر کەوتەتە هەڵەی زەقەوە وەك:_

- ل 10 نووسیویەتی:_(لە سەرجەگەکەی خەوتبوو، بە ئەقڵ، شپرزە و هەناسەسوار) ئەگەر کەسێك ئەوبارە دەروونییانەی هەبێت، دەتوانێت بخەوێت.
- ل 11 نووسیویەتی:(ڕڕڕ

- لا 32 نووسیویەتی:([illegible] هیچی بە فریدون بورهان نە گووت) کە ئەمش دووگیانەوەی پێوانەی یەکترین
- لا 76 نووسیویەتی:_(دەم و چاوی خۆی، بە نینۆك داماڵی بوو)، لێرەدا، نووسەر حیاوازی لەنێوان ژنین و داماڵین نەکردووە، کە دوو واتای جیاواز لە یەکتریان هەیە.
- لا 90 نووسیویەتی:_(کە ئێوان گەیشتن، جەستە مردووەکە لەوە نەمابوو) سەرنج لەو جێرە داشتنەی زمان بدەن؟ ئەمە مانای وایە، جەستەی کەسە مردووەکە، خۆی ڕەیشتووە! نازانم کەسێك شارەزایی لە داشتن و بەیەکەوە نانی ڕستە نەبێت، چۆن بوێری ئێوەی هەیە ڕەمان بنووسێت؟
  - لا 91 نووسیویەتی:_(لێکەڵینەوەیەکی درشت) لێرەدا، باس لەو لێکەڵینەوەیە دەکات کە بە کوشتنی نازدار کراوە، بەڵام ئایا لێکەڵینەوە کردن، لە هەر تاوانێك بێت، بە وردی دەکرێت یان بەدرشتی؟ لێکەڵینەوەی درشت هیچ داهێنانێکی تێدایە.

- لا 136 نووسیویەتی:_(لەو ڕاپەڕیەدا، هەڵبەستێکی زۆق کراوەوە نووسەری ڕەمان لێی بە ئاگابووە، ئەویش ئەوەیە کە کاتێ ئەحمەد بورهان ون دەبێت، بورهان ئەسعەدی باوکی دەچێتە لای فریدون ئەسعەدی برای، تا هەواڵەکەی پێ بدات، کەچی ئێوەی لێرەدا وەڵام دەداتەوە، سەردەم فریدوونێك فریدوون خۆی.)

هەر لەدرێژەی گێڕانەوەی ڕووداوەکان، بنووسی ڕەمان لە شوێنکی دیکەدا، لەبارەی مەرگی باوکی دوو شێوەی جیاواز باس دەکات. کاتێ فریدون بورهانی باوکی سەردەم، بە سەراغی سەردەمی کۆی کە چووە بە شارەکەی دیکەی ژێر دەستی حزبی گەرم بە ڕێ دەکەوێت، لە بازگەی نێوان سنووری هەردوو شاردا پێ دەڵێن (کۆی چی؟ کۆکێت کوژراوە) ئیدی ئەو لە هەژمەتی ئەم هەواڵە دەمرێت، کەچی سەردەم لەنامەی دووەمدا کە بە ئەحمەد بورهانی مامی ناردووە، باس لەوە دەکات کە باوکی کەس نەیکوشتووە، بەڵکی مردووە! ئەمش جێرەکە لە بە ئاگایی لە کەردەی گێڕانەوە. وەرای ئەمانەش درێژدادەیی، هەڵەی

زمانەوانی و بابەتی زۆرتر هەن لە هەمانکەدا. دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم کە سەردەمی جەنگ، لاسایکردنەوە و کۆپیکردنەوەیەکی زۆقی هەمانی دیو بەهمەنی محمەد کەریمە، هەر خوێنەرێکیش بەوای وایە من هەمم، یان نووسینەکەم دروست نییە، سەر پشکی دەکەم بچێت هەردوو هەمانکە بخوێنێتەوە و بڕاوردی یەکتریان بکات!

-_____

پڕاوێز: سەردەمی جەنگ، هەمان، نووسینی: هامیار محمەد، بەاوکراوەی کورد هاوم _ 2023
*ئەم بابەتە لە ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ ژمارە (1304) هەژی 21/12/2023 بەاوکراوەتەوە.

کەمۆنیزمی بڕژوایی و میتۆدی مارکس!.. و.سابیر

هەژی ٥ / ٥ / ١٨١٨ هەژی لە دایکبوونی کارل مارکسە ، کە خۆی لە خۆیدا لەدایکبوونی میتۆدێکی شۆشگێڕانەی خەباتی بڕدەوامە دژ بە سەرمایەداری .
مارکس خۆی مردووە وەک لاشە، بەڵام میتۆدی بیرکردنەوەی لەسەر تاسەری جیهاندا هەمیشە زیندووەو ، هەوو لەبڕزیەو بۆتە تارمایەکی زۆر ترسناک بۆ خودی بڕژواکان و دەسەاتکانیان لەسەرتاسەری جیهاندا .
یەکێک لەو خاڵە بنەڕەتیانەی کە پەیوەندیان بە میتۆدی مارکسەوە هەیە بە لێکدانەوەو هەڵخڕ گرتن لە جیهانی سەرمایەداری و سیستەمی بڕهەمهێنان و جێگاو هەگای کەمەگاکان ، ئەویە کە میتۆدی خەباتکارانەی ئەو تەنها وابەستە نیە بە ئاین و دژایەتی ئاینەوە .
جێگاو هەگای کەمەگاکان لە پەسەی خەباتی چینایەتیدا ، لەسەر بنەمای کەمەگای سۆکۆلاریستی و زانست پڕۆڕەکان و کەمەگای ناسۆکۆلاریست و ئایینی و هەدژ بە زانست ، دەستنیشان ناکرێن و ناخەمەنرێن.

کۆمۆنیزمی مارکس لە پێناو سەکۆلاریزە کردنی کۆمەڵگا نەهاتۆتە ئاراوە، کۆمۆنیزمی مارکس لەبەرامبەر خودی ئاینەکان وە بەرەی دژ بە سەکۆلایزم و دژ بە زانست نەهاتۆتە ئاراوە ، کۆمۆنیزمی مارکس دژ بە بنەما ئابووری و سیاسیانە هاتۆتە ئاراوە، کە بتوانێت ڕێگ و ڕیشەی چەوساندنەوەی چینایەتی و خاوەندارێتی تایبەتی دەستکەتا بکات، وە چینە چەوساوەکان و پڕۆلیتاریا لە سیستەمکی چەوسێنرانە دەربهێنێت ، کە ئێوانی کردووە بە کێڵگەیەک و کاڵایەک کە کەین و فرۆشنیان پێوە ئەکرێت.
کۆمەڵگای سەکۆلار و زانستخواز پێوەر نیە بە ئازادی و سەرفرازی چینە چەوساوەکانی کۆمەڵگاو پڕۆلیتاریا ، بەڵکە بەپێچەوانەوە خەی لە خێدا بەشکی دانەبەاوی کۆمەڵگای سەرمایەداریەو ، هەموو زانست و سەکۆلاریزمک بە قازانجی لەبەاڵیزمی بەرژوازی ئەچێتە پێشەوە.
وە تەواوی دەستکەوتە زانستی و عیلمانیەکان وە دیگیتاڵیزم و گەشەی تەکنەلۆژیای مەدەرن و زیرەکی دەستکرد ..هتد لە ژێر چاودێری و بە گوێرەی بەرژەوەندیەکانی گەشەو کۆمپانیای سەرمایەو بەرژەوەندیە مانەپۆلیەکانی ئیمپریالیزمی جیهانی دەستنیشان ئەکرێن وئەچنە پێشەوە.
خودی جیهانی ئەمڕۆو دونەش هیچ کات لەسەر بنەمای دابەشکاری لە نێوان کۆمەڵگا ئاینی و کۆنەپارستەکان وە کۆمەڵگای سەکۆلار و زانستخواز و عیلمانیەکان دەستنیشان نەکراوە ، و لەکنەدراونەتەوەو وە لەسەر ئەو بنەمایە شیکاریان بە نەکراوە.
بەڵام بابزانی بەچی کۆمۆنیزمی مارکس وە میتۆدی هزری مارکس لەاین کۆمۆنیزمی بەرژوازی و بەرزوا چەپەکان تەنها و تەنها لە چوارچێوەی (ئایندەاری و دژ بە ئاینبوون) دا لەکدراوەتەوەو شوێندراوە و ناوەرکی شۆڕشگێڕانەی هزرو میتۆدی مارکسیان ، گێڕیوە بە لایەنگریکردن لە سەکۆکاریزم و زانست و دژایەتی ئاین و وثیەلەگی (Theology) ؟
وە ئایا ئەم باسە مانای ئەوە ئگەیەنێت کە مارکس ڕێگای ئاینی بە باش و پێزانتیقانە ئەژمارکردووە ؟ بەگومان نەخێر ، لەلای مارکس ئاین ڕێگکی خەفەکەرو سەرکوتگەری ڕوحیەتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەر لەبەرامبەر سەرمایەداری وە چینە داراکان ئەگەێت ، ڕێنگە یەکک بابەت و بپرسێت ئەی ئەوە نیە کە لە زەربەی ڕێکخراوە جیهادیە ئاینیەکاندا وەک ئیسلام دژ بە داگیرکەران ئەجەنگن ؟! مەگەر ئەمە شۆڕشگێڕبوون نیە ؟! بەگومان ئەگەر بەدیدگاو هزری کەسکی ئەپەزیسیۆنی بەرژوازیانە بیربکەینەوە ، وە لەمەودایکی تەسکی ئەپەزیسیۆنی بەرژوازیەوە بە وەدەستهێنانی ئیمتیازاتی زیاتر ، ئەو کاتە هەزکەس بەرهەستکاری بەرژوازی لەبەرامبەر دەسەاتکی

سەرکوتگەر و بەرژوەوەندیدا ئەم چالاکیانە بە شۆڕشگێڕانە لە قەڵەم ئەدەن یان ئەژمار ئەکرێن .
مارکس ئەمەی ئاین لە پێناسەی بەرهەمهێنانی سەرمایەداریدا ئەبینێتەوە ، وەک بەشێک لە سەرخانی بەرژوازی سەیری ئەکات ، بە گەیشتنی پڕۆلیتاریا وەک گۆڕانکاری بەرهەمهێنان و کۆتاکردنی دەسەڵاتی سیاسی بەرژوازی لەلایەن(دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا) وە زەمینە سازی ئابووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی بە گواستنەوەی کۆمەڵگا بەرەو سۆسیالیزم ، خودی ئاینیش زەمینەکانی مانەوەی خۆیان لەدەست ئەدەن .
زۆر جار قسەوباس و نووسینەکان لەسەر خودی شۆڕشەکانی هەزری شۆڕشگێڕانەی مارکس کراوە ، هەروەک لینین و بەشێکیش کردوویانە ، وە بگرە ئەمەکی گۆڕیان بینیوە لە زیندوکردنەوەی ئەم میتۆدە شۆڕشگێڕانەیەی مارکس و ئەنگلز.
هەروەها مۆژووی خەباتی چینایەتی لە ئەوروپا و جیهانی پێشکەوتوو وەک لاری ، گەیشتە ئاقارێک کە جاربەجار کۆمەنیزمی بەرژوازیی و بەرژوا چەپەکان هەنگاوی زۆراوی زیاتر ئەنێن بە شۆڕشەکانی ئەم هزرە شۆڕشگێڕانەیە.
یەکێک لەو قوتابخانە میراتی و بەرچاوکانی ئەمەی جیهانی سۆسیال دیمۆکراسی مۆدێرن و سۆکۆلاریزمی ئەوروپا بریتیە لە EUL/ NGL (یەکێتی چەپەکانی ئەوروپا – چەپی سۆوزی نەردی) ، ئەم پەهاتە سیاسی و ئیکخراوەیەی بەرژوازی کە بەناوی مارکس و کۆمەنیزمەوە قسە ئەکات ، ئەرکی سەرەکی مراندنی ئەو میتۆدە شۆڕشگێڕانەیەی مارکسە .
وە ئەوەی شایانی باسە ئەم ئیکخراوە ئیمپریالیستیەو وە چەندین ئیکخراوەی تر ، ئەرکی سەرەکیان ئەوەیە کە درێژە بە هەوڵەکی بەهودەی کۆنی خودی بەرژواکان بدەن بە شۆڕشەکانی هزرو و میتۆدی مارکس ، هەر لەگەڵ ساتەوەختی هاتنە ئاراوەی ئیخنە تکشنەرەکانی بە خودی بنەماکانی ئابووری سیاسی بەرژوازی.
سۆکۆلاریزمی بەرژوایی و دژ بە ئیلگی و ئاینەکان بەشەوەی جەراو جەر خۆیان نمایشکردووە ، وە بەشێکیان وەک بەرژوا چەپەکان کە خۆیان بە میراتگری مارکس ئەزانن .
لە ئەوروپا و جیهانی پێشکەوتوی سەرمایەداری (سۆکۆلاریزم) بووە بە پەرچەمی دژایەتی و ئەگەزپەرستی ئاینی، وە هەڵاواردنی کۆمایەتیە ئاینیەکان . وە سۆکۆلاریزم بەتە هەڵانەی هاوبەشی بەرژوا لیبەڕاڵەکان و بەرژوا چەپەکان ، بنەماو پێکهاتەی سیاسی ئەو جموجۆانەی کە بەناوی سۆکۆلاریزمەوە لە ژۆروپاو جیهانی سەرمایەداری پیادەئەکرێت، شایەتحاڵی
لەسەرەتادا ئەژنامەی دانیمارکی (یۆلاندس بوستن) کە پشت بە

ئایدیۆلۆژیایەکی لەبەرامبەری خەباتگێڕانەیە (کۆنسێرڤاتیف) و سەر بە پارتی پارێزگارە ، لە 30/ 9 ی ساڵی 2005 هەڵسا بە بەڕاوکردنەوەی وێنە کاریکاتێرییەکانی محمەد وەک پێغەمبەری موسوڵمانەکان ، دواتر لە 10 ی کانونی دووەمی / 2006
ڕۆژنامەی نەرویجی بی ماگازینەت وە ڕۆژنامەی ئیلەمانی دی فێیت ، کە ئاوێش سەر بە ئایدیۆلۆژیایەکی لەبەرامبەری خەباتگێڕانەی کۆنسێرڤاتیفە ، وە ڕۆژنامەی فەڕەنسی فرانس سیر و شارلی ئێبدۆ کە سەر بە ئایدیۆلۆژیای (بەرژوا چەپەکان) لە ساڵی 2006 ، وە گەلێک ڕۆژنامەی تریش وێنەکانیان جارێکیتر بڵاوکردەوە.
میتۆدی کاکردن لەسەر بڕوودان بە سۆکۆلاریزمی بەرژوازی ، هاوکێی سیستەمی دیمۆکراتیانەی ڕیفۆرمیستانەیە ، بە بنیاتنان و هێنانە ئاراوەی زەمینەکانی یاخود پێشینەکانی گواستنەوەی کۆمەڵگای سەرمایەداری ، بۆ کۆمەڵگای سۆسیالیستی .
ئەم جۆرە نەخشەسازیە بە گۆڕینی کۆمەڵگا ، لەسەر بنەمای دژایەتی ئاینەکان و ئیدیۆلۆگی بە شێوەیەکی گشتی هیچ پەیوەندیەکیان بە میتۆدی مارکسەوە نیە، بەڵکە هاوکێی ژەهراویە بە گۆڕینی کۆمۆنیزمی مارکس بە کۆمۆنیزمێکی بەرژوازیانە .
هاوکێک کە بەهوودە تەواوی ستراتیژیەتی ئیمپریالیزمی ئەمریکی و جیهانی و دامودەزگا مەدیایی و موخابەراتەکانیان وە هاوبوود لەسەر ئەوە کەکن ، کە پێویستە دژایەتی کۆمۆنیزم بکرێت ، دژایەتیەکی فرەبازانەی سیستەمی دیمۆکراتیانە ، دژایەتیەک کە کار لەسەر شێواندن و لە گۆڕانی میتۆدی مارکسە ، وە تەنها مرۆڤایەتیان خستۆتە بەردەم چەندین لێکدانەوەی جیاواز لە تێوانینی نادروست لەسەر تێگەیشتن لە میتۆدی مارکس ؛ بۆتایبەت لە ووڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست مە* ساد کار لەسەر دوو تەوەرە ئەکات ، یەکەمیان : مارکس مولحیدەو دژایەتی تەواوی ئەو کەسانە یان ئەو کۆمەڵگایانە ئەکات کە باوەڕیان بە ئاینەکان وەک ئیسلام هەیە .
دووەمیان : مارکس جوولەکەیەو دژایەتی هەموو جوولەکەکان ئەکات .
تێکەڵکردنی تێوانینی مارکس لەسەر ئاین و ڕەفتاری لە خەباتی چینایەتیدا ، بە مەسەلەی دژایەتیکردنی ئەو جەماوەرەی یان ئەو کۆمەڵگایانەی کە تیایاندا ئاینەکی دیاریکراو زاڵە ، تەواو بدعەیەکی بەرژوازیانەیە.
هەروەها تێوانینەکی کوشندانەی تر بە شێواندنی میتۆدی مارکس ، ئەویە کە کۆمەڵگای سەرمایەداری لە ڕۆگەی ڕیفۆرم و چاکسازی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی یان ڕێکخراوەو سەندیکاو نقابە پیشەییە جیاوازەکانەوە ، یان هەر مەدەلێکی تری ڕێکخراوەی جەماوەری ، توانای ئەویان هەیە کە پێشینە گرنگەکانی گواستنەوە

بەرەو کۆمەڵگای سۆسیالیستی فەراهەم بکەن .
ئێدوارد بێنشتاین و کاوتسکی سەر قافڵەی ئەم جۆرە لە تێوانینە ژەهراویانە بوون ، بە شێوەندنی میتۆدی مارکس ، و بەرژوا چەپەکان و سۆزەکان و یەکیەتیەکانیان زادەی ئەم جۆرە میتۆدە بەرژوازیەی سۆسیال دیمۆکراسیەن ، کە خۆی لە خۆیدا بەتە سەرخانێکی فیکری پۆیست بە وەاتانێکی ئیمپریالسیت ، کە توانیان دەوڵەتی خۆشگوزەرانی و ڕەفاە دروستبکەن ، لەسەر بنەمای کۆڵۆنیالیزمێک کە لە وەاتانی هەژارو و ناوچەکانی تری جیهانەوە ، لە ڕێگەی داگیرکاری و شەڕو چەوساندنەوەو دەستگرتن بەسەر سەرچاوە گرنگە سروشتیەکانی کەرەسەی خاوو نەوت و سووتەمەنی و گازو هەروەها دەستگرتن بەسەر شوێنە ستراتیجیەکانی بازرگانی و ئەمنی و ئابووری جیهانی .
بەرژوازی جیهانی و ئەمریکا ، دامودەزگا موخابەراتی و مەدیاکانیان و ڕۆژنامەو گۆڤارەکانیان و سیستەمی پەروەردەو فێرکردن و …هتد لە سەر ئەم سێ تەوەرە سەرەکیە کاری بەردەوامی خۆیان دەژێ پێئەدەن ، و وەک ئەرکێکی سەرەکی خۆیان لە ناوچەکانی بەناو ڕۆژهەاتی ناوین و جیهان لە ئێستە گرتووە .
یەکێک لەم بڵۆکە ئیفڕمیستیە باوانەی کە توانیان میتۆدی مارکس بشێوێنن ، و ببن بە لایەنگری ئاینەکان و لە مەراسیم و بەنەکانیاندا بەشداری ئەکەن و کاری هاوبەش لەگەڵ خودی بەرژوا تائیفی و قەومیەکان و مەزهەبیەکان ئەکەن ، سەرهەدانی ستالینیزم وەک ئیفەمیزمێکی چەپی شۆعبەوی و میللی لەسەر ئاستی جیهان و ناوچەکە ، کە لە حیزبە بەناو شیوعیە تەقلیدیەکانی وەک ح. ش.ع دا بەرجەستە بەتەوە.
هەروەها ڕەوتێکی تری سۆسیال دیمۆکراتیانەش کە میتۆدی خەباتکارانەی مارکسیان شواندووە ،وە لەو ناوچانەدا سەریان هەڵدا وە بەرەیان پێدرا بەدوای شۆڕشی ئێران ١٩٧٩ ، ڕەوتی (کۆمۆنیزمی کرێکاریە) ، کە خۆی لە خۆیدا جۆرێکە لە پێکهاتەی فیکری لەبەڵێزمی ئەوروپایی و میتۆدی بەرژوا چەپەکانی ئەوروپا کە کار بە بە سەکۆلاریزەکردنی کۆمەڵگای ناوچەکەو و دژایەتی کۆمەڵگا ئاینیەکانیان ئەکەن .
تا سەرمایەداری و چەوساندنەوەی چینایەتی شۆڕو هەاواردن و بەمافی و سووکایەتی بە کەمایەتیە کۆمەڵایەتیەکان و هەاواردن لە نێوان میللەتان و ئاینەکان …هتد مابێت ، مارکسیش هەر زیندووە ، و میتۆدی شۆڕشگێڕانەی مارکس زەر لەوە بەهێزترە کە بەرژوا چەپەکان بتوانن بیشێوێنن .

و.سابیر
٢٠٢٤ / ٥ /٧

وێناکردن لە بەشایی.. هونەرمەند سەردار سنجاوی خەیاڵی بەشاییەکان دەگرێ.. عەبدولموتەلیب عەبدوڵا

مارسیل دوشامپ دەڵێ هیچ شتێك خاوەندارێتی ناکرێ و ڕەسەن نییە، هیچ شتێکیش ناکرێ بدزرێ.
(1)
پ کەشترین چمك، چمکی بەشاییە! چونکە لە بەشاییدا چییەتی دیار نییە، لە بەشاییدا جیهان هیچ بوونکی تایبەت بەخۆ نابینێ، جگە لە ئاژاوە و سپەتی و شوێنی ماتوزی خەیاڵی و بیرکردنەوەی نەدیتراو.
هونەری پەکردنەوەی بەشاییەکان چارەنووسی نەوانکانێ، نە ابردووی هەیە و نە داهاتوو، چارەنووسی بە یادەوەرییە. بەو مانایش خەیاڵکردنی هونەری بەشاییەکان و بینین لەو تێگەیشتنەوە دە، کە بەشایی شوێنکە بە هەبژاردنی تاقیکردنەوەکان.
لە هونەری خەیاڵکردنی بەشایی گەشەیکی بەتاڵ هەیە، پاشان بە فیزیکیکردنی خەیاڵ، بینینی خەیاڵکراو! بە ئاوەی پەیوەندییەکی دیاریکراو لەنەوانیاندا درووست بێت.
(2)
لە هونەری وێنەکردن لە بەشایی، مرۆڤ نقومی سەیرکردنی بابەت نییە. بە دوای ئاوەدا ناگەڕێ، کە جیهانی پووسف بکاتەوە! بەڵکو خەیاڵی خۆی لە سەیرورە و بەرهەمهێنانەوەی بینراودا تاقی دەکاتەوە.
هونەرمەند سەردار سنجاوی هاوەدەدات لە ڕێگای کردەی ڕووخێنرانەوە لە وەسفکردنی بابەت، لە باوەڕی هاوبەش رابکات! نایەوە قبوڵکراو بێ، شانازی بە خودکاوە ناکات، کە سیستم تەواو بە خواستی خۆی لە قالبی داوە، هەمیشە لە هەوڵی بەرهەمهێنانەوەی بەشاییە!

گەرینی سیستم لە گەینی پەیوەندی مرۆڤ بە خوایەوە دەستپەدەکات، خوەندنەوەی خودە بە پەوەری خود، لەسەر ئەو بنەمایەوە هونەرمەند سەردار سنجاوی ماتوزەکانی خیالی بینراو بە فیزیکی دەکات، نەك نەخشەی لەبەرگیراو، جوگرافیا دەکەشە نەك مۆژوو، گەشت و کەچ، نەك مانەوە و نیشتەجێبوون.

لە هونەری خیالکردن لە بەشایی و بەرهەمهێنانەوەی بینراو وامان لەدەکات لەنەوان شتەکاندا بیر لە شتەکان بکەینەوە. وەرگر لە هونەری خیالکردن لە بەشاییەکاندا لە هەر پنتەکەوە تەماشا بکات و بە هەر ئاراستەیەکدا بەوات دەژێتە سنووری بیرکردنەوە و پەیوەندییەکانی جوانی و تێگەیشتنەوە. بە کورتی هونەری خیالکردن لە بەشایی، مۆژووی بەدەنگیی (هونەری تابلۆکەشان) دەخاتە ئەرشیفەوە و بەرەو نواندنی رووداوی دیتراوی جوولاو هەنگاو دەنێت.

پرسیار ئەوەیە، چ شتێك بەشاییەکان لە مەودای بینراودا پێکەوە دەبەستنەوە، کە هیچ پەیوەندییەکی دیاریکراویان لەنەواندا نییە؟ لە ڕاستیدا پەیستی جوانکاری و خیالی هونەری بەشایی و تێگەیشتن لە خیالی بینراو، بیرکردنەوەیە لە مەودا وردەکان، پارچە بچووك و لێکدابڕاوەکان، کە پەیوەندییەکی دیاریکراویان بە یەکترەوە نییە، کەچی بەیەکتریشەوە بەندن، ئەوە پەویستی ژیانە، مەودایەکە بە هەناسەدان، بە زیندوو مانەوە لە ژیاندا.

(3)

وەکچۆن بەدلەری شاعیر بە زیندووکەرەوەی چەمکی خیال دادەنرێ. هونەری بەشایی زیندووکەرەوەی بینینی خیال و تێگەیشتن و بەرهەمهێنانەوەیە. ئیتر جیهان ملکەچی دەلالەت و مانا نابێت، ملکەچی ڕەکخستن و پەلەنکردن نابێت. هونەری خیالکردن لە بەشاییدا دەستبەرداری هەموو سیستەمێك، کە تێیدا بە گوترەی "یەك" و "فرە" تەماشای بوونەوەرەکان دەکات! چونکە نە فرەیە نە تاك، نە سەرەتای هەیە و نە کۆتایی، نە ئاسۆی هەیە و نە ئامانج، دژ بە دامەزراندن و ڕەگدانانێ، دژ بە جوولەی گەشەسەندن و ئامانجێکەیەتی!. سنووری خەی لە پەکردنەوەی خیالی بەشایی، بەرهەمهێنانەوەی خیالکردن لە بەشاییدا دەکەشە و جیهانێك دیاری دەکات، تەدا حەقیقەتی هونەر دەخرێتە نەو پەیوەندی بەشاییەکانەوە، حەقیقەتی هونەر دەخرێتە نەوانەکانەوە، کە سەر بە پێکهێنەرەکانی نین. لەرەوە داهێنەر بە چەژ و خەشی کار لە (مەودای جووڵە) و (خیالکردن لە بەشایی) ناکات، بەڵکو بەرهەمهێنانەوەی بەشایی پەداویستییەکی زیندەگییە.

عەبدولموتەلیب عەبدوڵا

پەپوولەکانی شەو .. بەختیار محەمەد

هەژارەکانی کۆمەڵگەی ئێمە بۆدەنگ و لەبیرکراون: بەم شەوە (دەمژمێر هەشت و نیو)، منداڵێکم بینی لەسەر شۆستەی شەقامێك

دانیشتبوو، سینیەکی لەسەر هەردوو ئەژنی بوو، خۆی گرژ کردبوو و قەمسەلەکەی وەك چەتر بەسەر سەری خۆی دادابوو. من یەکەم جار نەمتوانی بۆی ڕاگرم (چونکە دیمەنەکە گەلەك سەرنجی ڕاکێشام)، کەمێك لەولاتر وەستام، ویستم بگەڕێمەوە دواوە، بەڵام لەبەر ئۆتۆمبێل، چونکە شۆنی پێچکردنەوە بوو، نەمتوانی بەگ بگەڕێمەوە. فزولیەت و پەرۆشی وایان لێکردم، کە بڕۆم و لە شۆنێکی دوورتر پێچ بکەمەوە و بگەڕێمەوە بۆ لای. ئۆتۆمبێلەکەم (هەر بارانیش دەباری) 100 – 150 مەترێك دوورتر ڕاگرت و دابەزیم و چوومە لای. وەك پەیکەر لەسەر ئەو شێستەیە دانیشتبوو. سینیە گەورەکە لەسەر چۆکی و قەمسەلەکەی کردبووە چەتر و سەروسیمای بە تەواویی ون بوو. منیش دەستەکم بۆ شانی برد و کەمێکم ڕاتەکاند و بانگم کرد، هیچ وەڵامی نەبوو، دڵم خورپەی کرد. دوو سێ جاری دیکە بانگم کرد و ڕاتەکاند، ئەمجارە زۆر بەهێواشی کێشاوی قەمسەلەکەی لابرد و بە چاوی خەواڵووەوە بە کزی وەڵامی دامەوە: ((ها!)). من گوتم: (ئەوە چ دەکەی لێرە بەم شەوە و بەم بارانە؟). گوتی: ((نانەقەیسی دەفرۆشم)). لەسەر نانەقەیسییەکە پێنج هەزارییەك و دوو دانە هەزارییش هەبوو، کە بارانەکە تەی کردبوون و ڕەنگی پەمبەیی تێخی نانەقەیسیەکەیان گرتبوو. گوتم: (بەم شەوە بۆ ناچیتەوە؟ کوا کێ بەم وەختە نانەقەیسی دەکڕێ؟)… گوتم: (ماڵتان لە کوێیە؟)، گوتی: ((لە گەکەندە)). (ئێ باشە کوو دەچیەوە؟)، ((تەکسی دەگرم)). ئینجا گوتی: ((با کەمێکی دیکە ئیش بکەم، دەچمەوە. ئەمە کرێچین، کرێیەکەمان 300 هەزارە، دوو سەد و پەنجا هەزارمان خۆ کردیتەوە، پەنجا هەزاری ماوە… داکم گۆتی ئەگەر زیاتر ئیش بکەی، بایسکیلەکت لەبۆ دەکڕم {بەم قسانە ئاگر لە جەرگم بەربوو}…)). منیش ڕاستییەکەی پێم گوت: (ئەگەر ماڵت نزیك بوایە دەمبردیەوە). گوتی: ((نا، دوایێ بە تەکسی دەچمەوە)). گوتم: (دایك و باوکت ماون؟)، گوتی: ((ئا)). گوتم: (خوشك و برات هەن؟)، گوتی: ((ئا، چوار خوشك و سێ براین)). گوتم: (تۆ لە هەموویان گەورەتری؟)، گوتی: ((نا، من لە هەموویان بچووکترم)). منیش پاش ئەم گفتوگۆیە هیچی ترم نەگوت، پێنج هەزارییەکم خستە سەر سینییەکە و بەجێم هێشت، ئەویش یەکسەر، وەك پیاوێکی بە تەمەن گوتی: ((زۆر سوپاس، ڕەحمەت لە داك و بابت)).

بەختیار محەمەد

ناساندنی کتێب/ نیگەرانی کۆتایی نەهاتووی کوردەکانی عێراق.. ئەرسەلان حەسەن

پێش ٣٦ساڵ فڕۆکەکانی عێراق کیمیایییان بەسەر شاری هەڵەبجەدا باراند. دەکرێت ئەم جینۆسایدە بەراوردبکرێت بەتاوانی فڕۆکەکانی نازی کێندەر لیژیۆن، کە لەنیسانی١٩٣٧ شاری باسکی گێرنیکای وێرانکرد. ڕۆژنامەنووس، بیاتریس دیلێز، بەمشێوەیە ئەم تراژیدیایە دەگێڕێتەوە.

بەرگی کتێبەکە

لە ساڵی ١٩٨٨، شەڕی ئێران و عێراق چووە هەشتەمین ساڵەوە. هەر دوو وڵات بەستییان لێ بڕا. لەگەڵ ئەوشدا، ساڵێک پێشتر و لەدوا کردەوەی دووژمنایەتیدا، سەدام کە خەرئاوا و سڤیەتی بە سەنگەرێک لەبەرامبەر ئیسلامگەرایییان دەزانی و چەکییان بە هەوانە دەکرد، بەرپرسیاری "چارەسەر کردنی پرسی کوردستان"ی بە ئامۆزاکەی علی حەسەن ئەلمەجید، ناسراو بەعەلی کیمیایی سپارد. ئەلمەجید بەپێشێلکردنی یاسا نێودەوڵەتییەکان، بە تایبەت ڕێککەوتننامەی

ڕگری و سزادانی تاوانی جینۆساید (١٩٤٨)، هەوێدا دانیشتوانی گوندە کوردنشینەکانی پارێزگای سلێمانی، هەولێر و دهۆکی جافایەتی بەگازی خەردەل تەپ باران بکات.

بیاتریس دیلەز

ڕۆژنامەنووس بیاتریس لە کتێبەکەیدا، "جینۆسایدی لەبیرکراو، دەنگی تووشبووی گەلی کورد"، بە هەی توێژینەوەیەکی مەیدانی تایبەت بە ئاستیی بەگدارەکان کە لەشایەتحاڵان و شوێنەوارگەوارگیراون و پاپشت بەوانینی ڕۆخنەیانە و نەخشەکان، باسی ئەم کارەساتانە دەکات.

مەژووی ئەرمینیا

بیاتریس دیلەز دەگەڕێتەوە چەن ئەلمەجید ڕێدەدات "مهمات خاص" لە هەڵەبجە و خورماڵ بەکاربهێنن. ناوچەیەکی دانیشتوان ٥٥ هەزار کەس، لەسەرتادا بەشێک نەبوو لە "ناوچە قەدەغە کراوەکان"، کە لەچوارچێوەی کەتا چارەسەرکردنی پرسی کورد و بە پێی بڕیاری ٤٠٠٨ی پەسندکراوی حوزەیرانی ساڵی١٩٨٧، دەبوو لەیشێوە هەموکەشە و گرفتەکانی ژیان تێیدا، چارەسەر کرابا.

ئەم بڕدووماندە ٥٠٠٠ قووربانی و ١٠ هەزار بریندداری بە کردەوە بەدناوەکانی ئەنفال زیاد کرد. کردەوەیەکی وەرانکەر کە لەماوەیەکی کەمی زیاتر لە شش مانگ بەکورتی ١٨٢ هەزار قووربانی لەکەوتەوە. بەگومان کوشتنەکە بەمەبەستی جینۆساید بووە. عەراقییەکان لاسایی تورکە لاوەکانی کەمیتەی ئیتحاد و تەرەقی (CUP) ساڵی ١٩١٥یان کردەوە، بە لەناوبردنی ئەرمەنییەکانی دانیشتووی ئیمپراتۆری پشووی عوسمانی.

پرۆتەکۆلی ساڵی ١٩٢٥ی جنێف، بەکارهێنانی ئەم چەکە قەدەغە دەکات، عەلی حەسەن ئەلمەجید، لە ٢٦ی ئاداری ساڵی ١٩٨٧، لەبڕدەم دەستاتدارانی حزبی بەعس بەشانازییەوە دەڵێت: "تەنیا ڕۆژێک بەچەکی کیمیایی پەلاماری ئەوان (کوردەکان) نادەم، ١٥ ڕۆژ درێژە بەپەلاماردانیان دەدەم."

نەئەمریکا، نەووسیە، نەفەرەنسە و نەڕۆکخراوی نەتەوە

یەکگرتووەکان بەپەویستییان نەزانی گچکترین دەنگی ناڕەزایی چ لەدەستپەکی کردەوەی ئەنفال، لە بەهاری ۱۹۸۷ و چ بەدرێژایی فراوان بوونی کردەوەکە لە ساڵی دواتر هەڵەبجە. دادگای تاوانی نێودەوڵەتی (ICC-CPI) نەیتوانی لەمبارەیەوە بڕیار بدات، چونکە تەنیا دەتوانێت بڕیار لەوتاوانانە بدات، کە دوای دامەزراندنی لە ساڵی ۲۰۰۲دا ڕوویانداوە.
بیاتریس دیلێز، کچە کوردێکی ۲۵ ساڵەی سنوور ناوی کردووەتە پاڵەوانی چیرۆکەکەی، کە بۆگەنجی قوربانی کیمیاباران بوو و بەتەکچوونی ژەنگیینەکانی بەهەی بەنکردنی گازە کیمیاییەکان، کۆشەی بەدروستی قسەکردنی بە دروست بووە. بەهەی ئاسانکارییە وریاکانی، ئەم ڕۆژنامەنووسە دەمانباتە ناو خەزانی ئەم ژنە گەنجەوە. بە ئاوگەڕکردنی بیروەای هەکارەکانی زەبر و زەنگی، ئەوشوینەی پێش دەستپەکی باسکردنی یادەوەریی خەی و نزیکەکانی، وشەی "هەڵاتن"، "خۆشاردنەوە" و "خەبات" وەک سەربەند دووبارە دەکرێنەوە.
یادەوەرییەکی پە لەووداوی بەئازار، لەوە ترس، برسێتی، تەنگژەیشتن و نائومێدی بەیەکداچوون. ژیانێک کە بە هەمیشە داخی یادەوەری ئەم ڕووداوەیان پەوێە، ئەو ڕۆژە مانگی ئابی ساڵی ۱۹۸۸، کاتژمێر ۲۲، کاتێک یەکەم فڕۆکەی مەک ۲۳ی دەستکردی ڕووسیە لە ئاسمان دەرکەوت و گورزە کوشندەکەی هەڵەشت و بانی سەو کە تایبەتمەندی بەمبی کیمیاییە، گەیشتە خەکی گوندەکە.
خاتوونی تووژەر، لەهاتووانە وتوژی نەوان ڕزگار بووان و باسکردنی ڕووداوەکان تەکەڵاو و لە ئەیلوولی ساڵی ۱۹۶۹، لەگەڵ خەی دەمانباتە سووریە، دوورترین شوێنی باکووری وڵات. لەو سەردەمەدا، سەربازە عەراقییەکان ۳۹ کەس، ۲۵ مەسیحی و چواردە موسەمانیان کووشت. بە بیانوی کەمی کات و ترسی گەانەوەی سووپا، بە پەلە لاشەکانیان لەگەڵەکەی بەکەمەڵ و بە بە ڕەچاوکردنی نەریت بەخاکسپارد. ئەمەش بابەتێکی دیکە بوو کە دەیسەلمێنێت ڕەقی حزبی بەعس دژی کوردەکانی خوازیاری مافەکانیان، گەر پەویستبکات، چاوەڕوانی شەڕی عەراق و ئێرانی نەدەکرد تا خەی دەربخات.

داوی نەوت

بیاتریس دیلێز، بیرمان دەنێتەوە ڕاگواستنی کوردەکان لەنەوان ساڵەکانی ۱۹۶۹ تا ۱۹۸۲، بەئامانجی بەعەربکردنی خاکەکەیان. بەتایبەت لە ساڵی ۱۹۷۲، کاتێک حکومەتی بەعس درکی بەهەندەکانی سامانی نەوتی شاراوە کرد لەژێر زەوی کەرکووک. پاشان، هەر بەهەنێکی چارەسەرکردنی ئاشتیانەی پرسی کوردەکان و تایبەتمەندی

نەتەوەیی و کلتووریان تێدەکرێتەوە، کە لە ساڵی ١٩٥٧، لە ٦٤٪ی دانیشتوانی ئەم ناوچەیە و دوای ٢٠ساڵ، تەنها لە ٣٧٪ی بوون.
نووسەر، لێوانگەی خوێنەر ئاماژە بە بەشێکی دیکەی کارەساتەکە دەکات کە لە ساڵی ٢٠١٤ ڕووی داوە: کردەوەی جینۆسایدکردنی ئێزیدییەکان کە زەربەیان لەشاخەکانی شەنگال دەژین و داعش بە لەدین هەڕەشەی دەزانین. بەرنامەی تیرۆریستەکان بەهەی هەزی پشمەرگەوە شکستی هێنا. دوای شەڕێکی سەخت، ئێندامانی هاوپەیمانان توانیان پیاوان لە لەناوچوون و ژنان لە کۆیلایەتی سیکسی ڕزگار بکەن. بە کورتی، ٦٤١٧ ژن و منداڵ لەیەکەم هێڕشی پەلامارەکە ڤەنران و نزیکەی ١٣٠٠ ئێزیدی کووژران.
سنوور، لەگوێگرتن لەقسەکانی بیاتریس دیلێز فەری زەر شت بوو کە باسی مێژووی ئێزیدییەکانی بە دەکرد. ئەو لە هەرێمی کوردستانی ئاهێز، دەخوازێت وەک هەر ژنێکی گەنج سەربەخۆ بژی.

- دغدغۆ های بی پایان کردهای عرا ق- جان میشل مورل
orientxxi.info

کورتە چیرۆک\ خەون.. نووسینی: ئامانج شەروانی

سەر لە بەیانی زوو قەپەنگەکەی هەڵداوە و دەرگای پەتووکفرۆشییەکەی کردەوە. هەمای (کراوەیە)کەی خستە سەر دەرگاکە و گەڕەکانی داگیرساند و چوو لەسەر کورسییەکەی خۆی دانیشت. سەیرێکی دەوروبەری خۆی کرد، و هەمان ئەو پەتووکانەی بینی کە دوێنێ بینیبووی، کە هەمان ئەو پەتووکانەش بوون کە دوو هێڕ پێش ئێستا و حەفتەیەک پێشتر و بگرە چەند مانگێکیش لەسەر تاقەکان دانرابوون، تەنها تەزی سەر پەتووکەکان گەڕابوون. چەندین هێڕە دێت و دەرگایەکە دەخاتە سەر پشت، کەچی بە ئەوارەکەی وەکوو خۆی، بە گیرفانی خاڵییەوە دەچێتەوە ماڵەوە.
کەشوهەوا خۆش بووە، بەهار سەرەدێقانێیتی لەگەڵ زستانە، تێشکەتاویش وەکوو خەنجەر پەنجەرەی پەتووکفرۆشییەکەی دەبڕێت و

لەسەر چاوکانی گەران چە بوویتەوە، ئەویش لە تاوان چاوکانی خەی نوقاندبوون. یەکەک هاتە ژوورەوە و دوو دانە پەتووکی کەیی، دوو سە خولەک تێپەڕ نەبوو گەنجەکی باباڕز هاتە ژوورەوە و داوای (مژووی ئەدەبی کوردی)ی دکتەر مارف خەزنەداری کرد و مستەک پارەی لە چنگی گەران نا. دایکەکیش، کە منداڵەکی پارچەیی لە دەست بوو، هاتە ژوورەوە و یەک دوو پەتووکی زانستیی کەیی، چوو لە لایەک دانیشت و دەستی کرد بە خوەندنەویان. دوو سە هەرزەکاریش هاتنە ژوورەوە و دەوری پەتووکەکانی نیچەیان دا و کەوتنە تاوتوەکردنی بیردەزەکانی.
ئەو تۆزە تۆزەکی سەیر بوو، هەر کەیارەک دەچووە دەرەوە، دوو کەیاری تری بەدوای خەی دەهنایە ژوورەوە. گەران نەیدەزانی چی دەگوزەرێت، تەنە ئەوە هەندەی یەک دوو مانگی ابردوو پەتووکانی فرەشتووە. ئای، ئەوە تۆزەی کوردە دەستی کردووە بە خوەندنەوە! ئای، ئەوە کوردە گوەی لە حاجی قادر گرتووە و ((بە شیر و خامە وەاتەکەی پایەدار دەکات!))
گەران سەیرەکی دەوروبەری خەی کرد، تاقەکان نیوەیان خاڵی ببوون، لە دەڵی خەیدا گوتی: (بەیانی هەر زوو هەڵدەستم و ئەو تاقانە دووبارە پە دەکەمەوە). دڵی گەلەک خۆش بوو، کەوتە بیرکردنەوە: (دوو سەد لە کرێی دوکانە، پەنجای لە مارە، هەر چ نەبێ حەفتەکی پە بۆڵە دەکەین، ئەو چار سەدی دەشمینەتەوە دەدەمەوە کاکلی خانی). ئەخەیەکی کرد و بە یەکەمین جار دوای دوو مانگان زەردەخەنە هاتە سەر لەوانی.
پیرەمێردێک هاتە ژوورەوە، و ئاماژەی بە پەتووکێک کرد کە لە تاقی هەرە بەرزی پەرتووکخانەکە بوو، گەران قاندرمەکەی هەنا و پلیکانە دوای پلیکانە بەسەر کەوت. لە تاقی سێیەمین چاوی بە پەتووکی (مرەڤ و دەوروبەر) کەوت، بزێی هاتە و بیری کەوتەوە کە ئەوە یەکەمین شاکاری مەسعوود محەمەد بوو کە خوەندبوویەوە. کە گەیشتە تاقی چوارەمین (زیندەخەو)ی فەتاح ئەمیریی بینی، ئای ئەوە کوردە وەکوو ئازاد و مەلیی متووی خوەندنەوە!
کاتێک کە گەیشتە سەرەوە، سەیرەکی خوارەوەی کرد و چیتر پیرەمێردەکەی نەبینی، قاندرمەکەی ژێر پێشی هوردە هوردە بزر دەبوو، زەری نەبرد بەخشی شێپەی هاتە و بەربووەوە. چاوکانی کردەوە، خەی قیت کردەوە و لەسەر کورسیەکەی دانیشتەوە، سەیرەکی تاقەکانی کرد، هەمووی تژی بوون لە پەتووک، ووی خەی وەرگەڕا و سەیرەکی ئاوێنەکەی بەردەمی خەی کرد، جگە لە ((عەکسی قەمەری ناو حەوزەکی لیخن))، هیچی تری نەبینی.

1- تاق: ەف، تاقکان: ەفکان

(بەشـــــی دووەمـــــی) مشتە لە ئازارەکانی پریاسکەکە.. کەنعان مدحەت

وەک هەر خانەنشینەکی بەر بانکی هەرەم
دوانزە مانگە،
چاو لە ئاسمانم بە
خستنە تاقی بەزەیی خوا و
هەناردە بە ناو کراوەکانی (گوایە)
بەکو قنگچاوە بە کوردە کەشیا بگەە
نەبا ئەو دوودڵییە و کزە ئیمانەی پە
ئەوەندەی تر تیاچە و
قەت قەت
بەیەک نەگەینەوە!

لەسەر داوای هاوسەکەی سەرەوە
دادوەری ەە لە خە تەکدەری چاو لە خەاتی بابەنەیل
وەک مەکینە تەراشی دیجتاە
سەر و ەیش و
بەە و برژانگی پیر و جاحەی تاشین
خەشمان بە هەی نوقەانە و دەمچەوریی
سەروسەکوتی تەکشکاو و باری دەرووەنی،
بە زەوی سەاومان…
پە سەیر نەبو و
ناشبە !!

ئەستا،
ئەو دەستکەوتەی لە شەوەی هەەم

لوول لوول
لوولکراو هەکشا
وەک کەگەی جوتکراو و ئامادە
کاوەژە یادی خەلەی پار.. .. .. ئەکا

ئەمێیە وژە وژ و دەنگی درەنی هاوسە
نەشتکوژە،
سوورە ماچەکی هەر پەیە
بە هووشانی حەیا و
ژەرخانی هەنوکە و سبە

کوانووی سە و ساردی گەوزاو، لە ناو خەەمەشا..
تەی لە ناو ناەزایەتی و قەرز و
کورتهەنانی کەشا..
لەو زار گرتن و زار هەەدانەت چی
وا قفە دراوی،
بە درەژایی زنجیرە تەنکەری ئاودیوکراو
مارس هەەدەی فریات نەکەون
بە براوەیی هەەسیتەوە
تەز کراوەتە گژ کورسی و
ئاو بە ژەر پەت..
لە خە هەەخەەفان و چا لە دوای چا هەەدان
چیتر هەەناکەەنرە

ئەوەی پینەوپەەەی دەکەی
هەر پلیکانە و
دوند و
کچەنی شاخ نییە
ئەوە یەکەکانی بوون و
کەسایەتی، هانە گوە هایەەەکەیە!

نە پایز و
نەش زستانە
تەرزە بارینی ناتەباش
میوانی ئەستاو لەمە و دوای بە جارانە

گلەییم لە تەق و پەق و سروود.. بە هیچ زانە
لەوانەی لە مەرگ و

ماڵئاوایی بۆ هەڵۆ تۆگۆیشتوون
وانەی،
بەرۆ ئارۆنییەکەی
لە ڕاپسکان..
بەتاڵ دەکەنەوە

ئەی تاکەی کەڵگەی قەڵبوو نەکراو
وێنەی هەور بکێشە
هەور،
لە هەڵم و شە..
بپاڵێتەوە
ئابرووی وشکایی بپشرێ؟

بەڵا جۆی دارک بچووکترین نووسەری جیهان.. ڕزا شوان

کچۆڵەی روخسارشیرینی بەریتانی (بەڵا جۆی دارک)ی تەمەن پێنج ساڵان، بچووکترین نووسەری ساڵی (٢٠٢٣) یە لە هەموو جیهاندا، کە ناوی لە ژمارەی پێوانەیی فەرمی جیهانی "گینس" تۆماراکراوە. بەڵا جۆی دارک لە ڕۆژی (٤/ یەلیە/٢٠١٦) لە شاری (وێیمەس) لە ویلایەتی دەرست، لە ئینگلتەرا لەدایک بووە. بەڵا دوو ریکەردی پێوانەیی جیهانی گینسی بەدەستهێناوە. یەکەم ریکەردی لە تەمەنی پێنج ساڵیدا، لە ساڵی (٢٠٢٣) دا، وەک بچووکترین نووسەری کتێب بۆ منداڵان لە جیهاندا. دووەم ریکەردی لە تەمەنی شەش ساڵیدا، لە کۆتایی ساڵی (٢٠٢٣) دا، بەدەستیهێناوە، وەک بچووکترین نووسەری زنجیرە کتێب بۆ منداڵان لە جیهاندا ناوی تۆمارکرا.

دایکی بەڵا ناوی (چێسی سیم) ە و تەمەنی (٢٨) ساڵە، شەفەکی پیشەگەریی چێشتخانەیەکە. باوکی ناوی (مابەز دارکز) ە و تەمەنی (٣١) ساڵە، کرێکارێکی گەچە.
هەموو شتێک لەو کاتەوە دەستیپێکرد، کە لە ڕۆژێکی ساڵی

(٢٠٢٠)، بەڵا جێی دارک چوو بۆ لای دایک و باوکی و بەم قسەیەی سەرسامیانی کرد، کە وتی:
"بەیارم داوە کتێبێک بنووسم". دایک و باوکی پێیانوابوو ئەوە (یەکێکە لەو شتە بە بنەمایانەی کە منداڵان دەیانەوێن).
بەڵام ئەم خەون و بەیارەی بەڵا جێی دارک، بوو بە راستی و هەناوەدی. توانی تەنها لە ماوەی پێنج رۆژدا، چیرۆکێکی جوان و مەبەستدار بنووسێت. چیرۆکەکەشیی لۆژیکی ناوی (پشیلە ونبووەکە) یە. پاڵەوانی چیرۆکەکەی پشیلەیەکی بچووکە.
پشیلە بچکۆلەکە، سەرکێشی دکات و شوێک بۆ گوزەرکردن بۆ شارەکەدا، بۆ پرس و ڕزامەندیی دایک و باوکی، بۆ تەنیا لەماڵەکەیان دوورد کەوتەوە، ون دەبێت. دوای ئەوەی چەند بەسەرهاتێکی ناخۆشی بەسەردا هات، بە زەحمەتی گەیاوە بۆ ماڵەوە. بەڵێ پشیمان دەبێتەوە و داوای لێبووردن لە دایک و باوکی دکات، کە گوێی بە ئامۆژگارییەکیان نەدا، کە نابێت بۆ تەنیا لە ماڵ دووربکەوێتەوە، پشیلە بچکۆلەکە لە بەسەرهاتەکانی ئەو شوێی، وانەیەکی گرنگ فێربوو. بەلا جێی دارکی پێنج ساڵان وتی:"بیرۆکەی ئەم چیرۆکەم، لە یەکێک لە وێنەکێشانەکانمەوە بۆ هات". شایەنی باسیشە هەموو وێنەکانی کتێبەکەی خۆی وێنەیانی کێشاوە، تەنیا دوا وێنەی خوشکە لەخۆ گەورەترەکەی (لاسی مای) بۆی کێشاوە. پەیامەکەی بەڵا بۆ منداڵان ئەرێنییە. ئەوەیە کە نابێت منداڵان بۆ پرسی دایک و باوکیان، بۆ تەنیا لەماڵ بچنە دەرەوە و دووربکەونەوە. بۆ تایبەتیش لە شەوانی تاریکدا.
بەڵا جێی دارک دەڵێت:"ویستم ببمە نووسەر، هەگری وێنەکێشان و نووسینم".
بۆ وتەی چڵسی دایکی بەڵا:"بەڵا هەمیشە خەیاڵێکی فراوان گەورەی هەبووە، لە تەمەنی سێ ساڵیەوە، کە فێری خوێندنەوە و نووسین بوو، کورتە چیرۆکی نووسیوە. بەیە ئەوندە سەرسوهێنەر نەبوو بەلامانەوە، کاتێک کە بەڵا وتی بەیارە کتێبێک بنووسم". وتیشی:" ئەو گەشەسەندووی ئەرێنییەکانی خەکییە، تەنهاش حەزی لە خوێندنەوە و وێنەکێشانە. بەراستی شانازیی پێوە دەکەم، پێموانەبوو بگاتە ئەم ئاستە. دەمەوێت ئەو داناپێدانانە بەدەستبهێنێت کە شایەتی".
هەر بۆ قسەی دایک و باوکی، بەڵا سووربوو لەسەر زیاتر خوێندنەوە و گەشان، بۆ هەناوەدی خواستە ئەدەبییەکانی.

کتێبەکەی بێلا جێی دارک (پشیلە ونبووەکە) لە پشا هەر چیرۆکەکی نووسراوی پاکنووسی چاپنەکراو بوو. تا رۆژەکی سالی رابردوو، بێلا لەگەڵ دایک و باوکیدا، چوون پشانگایەکی کتێب بە پشتگیریی خزانەکان لە شارەکیاندا. بێلا کتێبە بچووکە وێنیەکەشی (پشیلە ونبووەکە) ی لەگەڵ خۆدا هێنابوو. کە لەوێدا چاوی بە کتێبە چاپکراوە نمایشکراوەکان کەوت، لەڕەوە گرنگی چاپکردنی کتێب خیالی بێلای سەرقاڵکرد. پێوەندیی بە بەرپرسەکی دەزگایەکی چاپ و بڵاوکردنەوە کرد و کتێبەکەی پشاندا و وتی: "ئەمە کتێبی منە". بەرپرسی دەزگاکەی چاپکردن و بڵاوکردنەوەکە پێیوت: ئەمە زۆر جوانە". قسەیان لەسەری کرد. بەرپرسەکە بەیاری چاپکردن و بڵاوکردنەوەی کتێبەکەی بێلای دا. ئەمە ئەو شوێنە بوو، کە هەموو شتێک لەوێوە پێشکەوت".
کتێبی (پشیلە ونبووەکە) لە نووسین و وێنەکێشانی بێلا جێی دارک، لە لایەن دەزگای چاپ و بڵاوکراوەی (گینگەر فاری پریس) ەوە، لە (٣١/ یانواری/٢٠٢٢) چاپکرا و بڵاوکرایەوە. هەر لە سەرەتاوە زیاتر لە هەزار دانەی لەفرۆشرا. لەو کاتەوە زیاتر لە دوو هەزار دانەی لەفرۆشراوە. ئەمەش بووە هەی ئەوەی، کە بێلا جێی دارکی تەمەن پێنج ساڵان، وەک بچووکترین نووسەی لە جیهاندا، نازناوی و بەوانامەی ریکەردی جیهانی (گینس)ی پێبدرێت. چونکە لەگەڵ پەیوەرکانی نازناوەکەدا دەگونجێت.
لە ئیمەیڵەکی گینس وەرەد ریکەردەوە، کە وەڵامی داواکەی بێلا جێی دارکیان داوەتەوە و بە دایکیان ناردبوو. ئەم دەقەی تێدا هاتووە:" بە خۆشحاڵییەوە پێتانی ڕادەگەیەنین، کە داواکاریەکەت، بە بچووکترین کەس، بە بڵاوکردنەوەی کتێبێک (مە) سەرکەوتووبوو، ئێستا بێلا خاوەنی نازناوی ریکەردی جیهانی گینسە".

پەورکانی شایستەیی ئەم نازناوە پەوانەیی جیهانییە گینس: پەویستە کتێبە لە لایەن دەزگایەکی چاپ و بڵاوکردنەوەیەکی فەرمییەوە چاپ بکرێت. بە لایەنی کەمەوە هەزار دانەی لە چاپ بکرێت و بفرۆشرێت. بێلا جێی دارک، بە هەموو پەورە پەویستییەکانی گینس گەیشت. لەوانەش کتێبەکەی لە لایەن دەزگایەکی چاپ و بڵاوکردنەوەوە چاپکرا و بڵاوکرایەوە و لە ماوەیەکی کەمیشدا زیاتر لە هەزار دانەی لەفرۆشراو، تا ئێستا زیاتر لە دوو هەزاری لەفرۆشراوە. تەمەنەکشی گونجاوە. بێلا جێی دارک بە فەرمی، وەک

بچووکترین نووسەری کتێب و بڵاوکردنەوەی و فرۆشتنی ژمارەی کتێب لە جیهاندا، لەلایەن گینسەوە پشتڕاست کرایەوە، کە بڵای جێی دارکی پێنج ساڵان، بە ڕاستی بچووکترین نووسەری (مێ) یە لە ساڵی (٢٠٢٣) دا، لە هەموو جیهاندا، بەیە ناویان لە تۆماری ریکۆردی جیهانی گینسدا تۆمارکرد و بەوانامەیان پێی دا.
بڵا جێی دارک، ئیلهامی لە هەندێک لە کتێبە دڵخوازەکانییەوە وەرگرتووە. هەر وەکو چۆن ئەم کتێبانە ئیلهامی پێبەخشین، هیواداریشە کە منداڵانی نووسەری کە، ئیلهام لە چیرۆکەکەی (پشیلە ونبووەکە) وەربگرن.
ئامۆژگاریشی بە نووسەرانی ئاوتخواز ئەوەیە:"چیرۆک بنووسن کە لە ئەوەوە بێت".
بڵا دەربارەی پشیلە ونبووەکە، دڵێت:"تا ئێستا ئەمە باشترین کتێبە. دەمەوێت هەمووان بیکڕن. زۆر شانازی بە خەم و بە هەموو نووسەرانی دیکەوە دەکەم".
بڵا کاتێک کە نانووسێت، چێژ لە خوێندنەوە و لە وێنەکێشان و لە مەلەکردن و لە یاریکردنی ڕێبی (ماموستا) و لە هەندێک لە یارییە ئەلیکترۆنییەکان وەردەگرێت.
کتێبی دووەمی بڵا دارک، لەژێر ناوی" ئاهەنگی بەفرینی جۆژنی لەدایکبوون" ە.
ئەم کتێبەی دەربارەی تاقیکردنەوەیەکێتی، لە ئاهەنگێکی جۆژنی لەدایکبوون. کە چۆن هاوڕێتی لە هەموو شتێکانی تر گرنگترە. ئەم کتێبەشی لە ساڵی (٢٠٢٢) هەر لە لایەن دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی (گینگەر فاری پریس) ەوە، چاپکرا و بڵاوکرایەوە، تا ئێستا زیاتر لە دوو هەزار دانەی لە فرۆشراوە. بە واتا مەرجەکانی گینسی هەنایەدی. بەمەش بڵا دارک، بوو بە بچووکترین نووسەری زنجیرە کتێب بە منداڵان لە جیهاندا. ریکۆردی دووەمی جیهانی گینسی لە (٢٠٢٣) دا بەدەستهێنا.

ئەم دوو کتێبەی بڵا جێی دارک بە کرین، نرخی هەر یەکەیان، بە (٧،٥) دۆلارە. لە (واتەرستۆن) و لە (ئەمازۆن) دا، لەبەردەستدان.

بڵا جێی دارک، کتێبی سەیەمەشی لەژێر ناوی (هێبژێرە) دا نووسیوە، بڕیارە تا ئێستا چاپ نەکراوە و بڵاونەبێتەوە.
لە نووسینی داهاتوومان، بچووکترین نووسەرانی کچ و کوڕی ئەمساڵ

(٢٠٢٤) تان پەدەناسێنین. کە ناویان بە فەرمی لە ریکەردی پەوانەیی جیهانیدا گینس تەمارکراون.
(*) بە ئەم نووسینە، سوودم لە چەند سایتێکی ئینگلیزی وەرگرتووە.

رەزا شوان
دوبەی: ٢٠٢٤

دوو چەپک لەو شیعرانەی باسی تەدکەن.. ستیڤان شەمزینی

چەپکی یەکەم

بی تەیی شمشاڵێکی غەمگینە
بە من ناژەنرێت
بە تەیی پەیژەیەکی پڕاینە
پەیدا دەچمە خوارەوە بە ناو گڕ
بە تەیی کابووسەکە
سوار سەری خوونە شیرینەکانم دەبە
بە تەیی تابووتێکی زەردەگڕاوە
لاوکە سوزەکانمی تەدا رادەکشە
بە تەیی زریانێکی شتڵێکەیە
لەگڵ یەئس کەمدەکاتەوە
بە تەیی منداڵێکی چەتوونە
بەرد دەگرتە پەنجەرەی شیعرم
ئای لە بە تەیی

شاعیرەکانی هاوڕەم
هەریەکەیان
گەرانی بە شتێک دەچن
یەکێکیان

فرمێسکی رووەتی نیشتمان دەستێت
یەکەکی تر سروشت دەلاوێنێتەوە
یەکەکی تریش
لایلایێ بۆ ئازارەکانی دەکات
هاوڕێیەکی تر
دیوانەکەی کردەتە دەغیلەیەکی گەورە
هاوڕێیەکی تریشم
لە کێڵانەکانی نوستالیژیا نایەتە دەرەوە
هاوڕێیەکی دووریشم
شیعری گرینگ بۆ تەنیایی دەنووسێت
یەکەکی زەر نزیکیش
شیعری کردەتە تۆپی ماسی گرتن
راوەژنی پەدەکات
ئاوەی لەم گۆڕەولاژەدا
لە کەسیان ناچێت، منم
چون تەنها سەرقاڵی
نووسینەوەی تەم و هیچی تر
نازانم شاعیرم یان نا؟

چاوی عەشقت
هەنگوینی پەدا دەتە خوار
دەپەک بەسە
بۆ ئاوەی شیرینم بکات
لەوی عەشقت
جگەی شەرابی لە هەدەقوە
دەپەک بەسە
بۆ سەرخۆش بوونم
هەیوانی عەشقت جەنجاڵ و قەرەباغە
پۆ پۆ لە تابڵەی رەندەکانی من
لەشی عەشقت
تەزووی شادیی پەدا تەدەپۆ
یەک ماچ بەسە
بۆ هەوەرینی بریندەکانم
دەستەکانی عەشقی تۆ باخچەیەکن
زەردەخەنەیەک بەسە

بۆ رسکانی هەستی یاسەمینیم
هەنووکە تەدەگەیت عەشقی تۆ
ئاگرێکی جاویدانییە
پریشکێک بەس
بۆ داگیرسانی ئەبەدیی من؟

سەمفۆنیای عەشقێکی ناکام..
ستار ئەحمەد

زامەکانی گەلای عومرم
لەگوڵدانی مەزرای دڵما
بەسەر هەشووی بەهای ژینا
بارانی خوێن دەبارێنن
لەگەڵ چرکەساتی عەشقا
ساتێك دەبنە پەیامی مەرگ
بۆتاوێکیش مژووی بوونت دەنووسنەوە
ئەو ساتانەی ڕەمان بۆ قوڵپەی کانیاوو
سەمفۆنیای ڕووبارەکان دەکردەوە
تۆ بۆ وەرینی پرچی گوڵ
هەواسینی بەژنی سووو
کوژرانی چڵك دەگریای
بۆ ناسینی کەناریەك
چەندین تەلبەندت دەشکان
ئێستا لەپاڵ خەرمانی ژانی حەسرەتا
بۆ بادەیەك خوێنی خۆت و
هەواسینی تڕی ڕازك
پەنجەرەی خەزگە ئەدوێنی
ڕووپۆشی باخچەیەکی بۆەژنو
تارای ڕەزێکی قەیرە هەئەدەیتەوە
نەلەگەڵ نسێی ڕەهابووندا

نە لەوێستگەی عیشقا دەژی
دەمێك دەبی بە جێگەی خۆن
تاوێك وەك رەهێەی باران
بنارەكان دەشێتەوە
ئەستێرەیەك دەكەیتە نیگای رامانو
گەواهیەك دەكەیتە بەر
دوامدەكەوی وەكو نەگبەتی رۆژگارو
چوون تارمایی خەمو سێبەر
تێ كسپەی ژانێكی تاو
كێرپەی حەزێكی بێنەوای
هێلانەت پەیقی شرینو
ئاسمانت پەیەی رەنگینە
شیعر نەبێ
لە هەناوی گیا دەمری
لوتكەیەك نابێتە ماڵت
نیشتمانێك باوەشت بێ ناكاتەوە
بەسەر هەر دێكێكا دەڕیت
مینێك لەڕێت چێنراوە
باوەش لەهەر دارێك ئەدەیت
سێدارەیەك لەبەژنی جوانت ئاڵاوە
گەیەك مێژووت دەستێتەوە
چێك زامەكانت دائەگیرسێنێ
جگە لە سووتووی ئازارێك
بەرواری جێناهێیتو
مێژوویەك بێ تەم نانووسی
تێ بریەنی عومری مەزرای
تێ وڵاتی خاكو گوێ بووی
لەگەڵا بەهارو ئەوینا
هەر زوو دزرای

ستار ئەحمەد